

Byla C-713/20

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2020 m. gruodžio 24 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Centrale Raad van Beroep (Nyderlandai)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. gruodžio 17 d.

Apeliantai:

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

Y

Kitos apeliacinio proceso šalys:

X

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

Pagrindinės bylos dalykas

Kitoje valstybėje narėje gyvenančių laikinųjų darbuotojų įgyjamos socialinio draudimo teisės laikotarpiais, kuriais laikinasis darbas nebuvo atliekamas ir darbo santykiai buvo nutrūkę

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Valstybės narės, kurios teisės aktai pagal Reglamentą (EB) Nr. 883/2004 taikytini laikotarpiais, kai laikinasis darbas neatliekamas. SESV 267 straipsnis.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar [Reglamento (EB) Nr. 883/2004] 11 straipsnio 3 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad darbuotojui, gyvenančiam vienoje valstybėje narėje, o dirbančiam kitos valstybės narės teritorijoje pagal laikinojo darbo sutartį, pagal kurią darbo santykiai nutrūksta pasibaigus siuntimo dirbti laikotarpiui ir paskui vėl tęsimi, tarpiniais laikotarpiais tebetaikomi pastarosios valstybės narės teisės aktai, kol jis šio darbo laikinai nenutraukė?
2. Kokie veiksniai yra svarbūs tokio pobūdžio atvejais siekiant nustatyti, ar veikla buvo laikinai nutraukta?
3. Kokiam laikotarpiui pasibaigus preziumuotina, kad – tuomet, kai nėra konkrečių priešingų požymių – darbuotojas, nebepalaikantis darbo santykių, laikinai nutraukė veiklą darbo vietos valstybėje?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Reglamento (EB) Nr. 883/2004 1 straipsnio a ir b punktai, 11 straipsnio 1 ir 2 dalys bei 3 dalies a ir e punktai

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Algemene Ouderdomswet (Bendrasis senatvės pensijų įstatymas, toliau – AOW) 6 straipsnio 1 dalies a ir b punktai ir 3 dalis, 6a straipsnio a ir b punktai, 13 straipsnio 1 dalies a punktas

Algemene Kinderbijslagwet (Bendrasis išmokų vaikams įstatymas) 6 straipsnio 1 dalies a ir b punktai ir 3 dalis, 6a straipsnio a–c punktai

Besluit uitbreiding en beperking kring van verzekerden volksverzekeringen 1999 (1999 m. Nutarimas dėl privalomuoju socialiniu draudimu draudžiamų asmenų kategorijos išplėtimo ir susiaurinimo) 6 straipsnio a ir b punktai, 9 straipsnis

X byla

Faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos santrauka

- 1 X yra Nyderlandų pilietė, iš Nyderlandų ji persikėlė į Vokietiją, kur niekada nedirbo. Vis dėlto X su pertrūkiais dirbo laikinąjį darbą Nyderlanduose. Pagal jos laikinojo darbo sutartį darbo santykiai nutrūko *ipso jure*, kai darbdavio reikalavimu pasibaigė siuntimo dirbti laikas. Be to, X Nyderlanduose užsiėmė neatlygintina veikla arba veikla už labai mažą atlygį.
- 2 2015 m. liepos 6 d. sprendimu *Sociale verzekeringbank* (Nyderlandų socialinio draudimo įstaiga, toliau – *Svb*) pateikė X pensijos apžvalgą, pagal kurią ji įgijo

teisę tik į 82 % pagal AOW galimos pensijos, nes pagal AOW buvo drausta tik laikotarpiais, kuriais Nyderlanduose faktiškai dirbo kaip laikinoji darbuotoja.

- 3 *Rechtbank* (apylinkės teismas, Nyderlandai) patenkino X ieškinį dėl šio sprendimo ir motyvavo tuo, kad laikotarpiai tarp įvairių veiklų, kurias ji vykdė kaip laikinoji darbuotoja, laikytini atostogų arba nedarbingumo laiku. *Rechtbank* nurodė 2015 m. balandžio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Franzen ir kt.* (C-382/13, EU:C:2015:261) ir pažymėjo, kad preziumuotina, jog X šiais laikotarpiais buvo drausta pagal AOW. Teismo teigimu, netikslinga asmeniui santykinai trumpai vis taikyti kitos valstybės narės socialinės apsaugos sistemą. *Svb* dėl šio sprendimo padavė apeliacinį skundą.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 4 *Svb* nuomone, faktinės aplinkybės X byloje negali būti lyginamos su aplinkybėmis Sprendime *Franzen*, nes darbo santykiai tame sprendime nagrinėtais atvejais, priešingai nei šiuo atveju, nebuvo nutraukti. Esminis X laikinojo darbo sutarties požymis kaip tik yra tai, kad ši sutartis laikoma nebegaliojančia nuo momento, kai darbdavys nustoja naudotis X darbu ir tuomet laikinojo įdarbinimo įmonė nebeturi įsipareigojimų jai. X negali būti kvalifikuojama kaip asmuo, esantis atostogose, arba kaip bedarbė. X neatitinka Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a ir c punktuose, aiškinamuose kartu su 11 straipsnio 2 dalimi, nustatytų sąlygų, kad būtų prilyginta darbuotojai, nes ji negavo nedarbingumo išmokų iš Nyderlandų. Tai, kokie teisės aktai X taikytini laikotarpiais, kuriais ji nedirbo, turi būti nustatoma pagal Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą.
- 5 X manymu, nors ji gyveno Vokietijoje, visa jos veikla buvo orientuota į Nyderlandus. Todėl ji pagal AOW buvo drausta nepertraukiamai.

Y byla

Faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos santrauka

- 6 Y su šeima gyvena Lenkijoje. Nuo 2007 m. liepos 16 d. su keliais pertrūkiais jis dirbo Nyderlanduose pagal įvairaus pobūdžio darbo sutartis, kurias, kaip ir X, sudarė su ta pačia laikinojo įdarbinimo įmone.
- 7 Nuo 2015 m. liepos 20 d. galiojo terminuota Y ir laikinojo įdarbinimo įmonės sutartis dėl laikinojo darbo, jos trukmė buvo aštuoni mėnesiai. Sutartyje buvo numatyta išlyga, kad, nesant darbo pas darbdavį, Y sutiks dirbti tinkamą pakaitinį darbą. Jam atsisakius, darbo sutartis nustotų galioti pirma laiko.
- 8 Nuo 2016 m. sausio 1 d. iki 2016 m. vasario 7 d. Y neatliko jokio darbo. 7 punkte nurodyta sutartis nustojo galioti 2015 m. gruodžio 31 d. Nuo 2016 m. vasario 8 d. palaikomi nauji terminuoti darbo santykiai.

- 9 2016 m. kovo 29 d. sprendimu *Svb* Y pranešė, kad jis neturi teisės į išmokas vaikui už 2016 m. sausio ir vasario mėn., nes pirmąją šių mėnesių darbo dieną jis Nyderlanduose nedirbo. Nuo 2016 m. kovo mėn. išmokos vaikui Y vėl skiriamos. [Y] pareiškus prieštaravimą, 2016 m. gegužės 20 d. *Svb* nusprendė, jog laikinojo darbo sutartis per Y buvimo Lenkijoje laiką nustojo galioti, nes jo tuo metu nebebuvo galima pasitelkti darbu.
- 10 *Rechtbank* atmetė Y ieškinį kaip nepagrįstą, pirmiausia dėl to, kad jis 2016 m. sausio mėn. ir 2016 m. vasario mėn. pirmą savaitę neturėjo darbo sutarties. Teismo teigimu, negalima preziumuoti, jog jis šiuo laiku buvo išėjęs apmokamų arba neapmokamų atostogų. Taip pat nėra nei diskriminacijos dėl gyvenamosios vietos, nei draudžiamo laisvo asmenų judėjimo apribojimo.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 11 Y laikosi nuomonės, jog jo darbo santykiai nebuvo nutraukti. Jis, susitaręs su darbdaviu, laikotarpiu nuo 2016 m. sausio 1 d. iki vasario 8 d. išėjo neapmokamų atostogų. Kaip papildomą argumentą Y nurodo, jog Reglamentu Nr. 883/2004, be kita ko, siekiama, kad nutraukus darbą trumpesniam nei trijų mėnesių laikotarpiui tebebūtų taikomos paskutiniosios darbo vietos valstybės teisės aktai. Y teigimu, Nyderlandų atsisakymas mokėti išmoką vaikui yra, be kita ko, nepateisinama diskriminacija dėl gyvenamosios vietos ir darbo santykių pobūdžio bei nepateisinamas judėjimo apribojimas.
- 12 *Svb* nuomone, dėl jos sprendimų negali būti reiškiami jokių priekaištų. Laikinieji darbuotojai, kaip ir kiti darbuotojai, iš esmės yra draudžiami jų darbo sutarties galiojimo laikotarpiu. Y laikinojo darbo sutartis 2016 m. sausio 1 d. faktiškai buvo pasibaigusi. Todėl Y iki naujos darbo sutarties sudarymo, t. y. 2016 m. vasario 8 d., buvo neapdraustas. *Svb*, remdamasi suformuota jurisprudencija, teigia, jog Nyderlandų socialinio draudimo sistemoje, pvz., senatvės pensijų ir išmokų vaikams srityse, pakankamai pateisinama tai, kad iš esmės draudžiami tik rezidentai. Todėl draudžiamos diskriminacijos nėra.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 13 Ginčijamasi dėl to, ar Nyderlandų socialinis draudimas taikomas taip pat laikotarpiams, kuriais X ir Y nedirbo. Siekiant atsakyti į šį klausimą, reikia nustatyti, kurios valstybės narės teisės aktai pagal Reglamentą Nr. 883/2004 buvo taikomi X ir Y šiais laikotarpiais.
- 14 Pagal Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 1 dalį asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, taikomi tik vienos valstybės narės teisės aktai. Pagal šio reglamento 11 straipsnio 3 dalį vienoje valstybėje narėje pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbantiems asmenims taikomi tos valstybės narės teisės aktai (a punktas). Visiems kitiems asmenims, kuriems netaikomi a–d punktai, taikomi tos valstybės narės, kurioje jie gyvena, teisės aktai (e punktas).

- 15 Kyla klausimas, ar X ir Y situaciją tarpiniais laikotarpiais apima sąvoka „darbas pagal darbo sutartį arba savarankiškas darbas“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą. Pagal šio reglamento 1 straipsnio a punktą tai – bet kuri veikla arba ekvivalentiška situacija, laikomos tokiomis pagal tos valstybės narės, kurioje verčiamasi šia veikla arba egzistuoja ekvivalentiška situacija, socialinės apsaugos įstatymus. Todėl reikia išnagrinėti, ar X ir Y situacija atitinkamais laikotarpiais pagal Nyderlandų socialinio draudimo įstatymus laikytina darbu pagal darbo sutartį ar savarankišku darbu arba ekvivalentiška situacija.
- 16 Kalbant apie X situaciją, jos veiklos tarpiniais laikotarpiais – kaip numatyta nacionalinės teisės aktuose – negalima laikyti ekonomine veikla, kuria siekiama gauti pajamų. Remiantis nacionalinės teisės aktais, vykdydamas tokią veiklą asmuo nėra draudžiamas socialiniu draudimu, todėl ji nelaikytina darbu pagal darbo sutartį arba savarankišku darbu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio a ir b punktus.
- 17 Dėl Y situacijos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas preziumuoja, jog Y ir laikinojo įdarbinimo įmonės sutartis dėl laikinojo darbo 2016 m. sausio 1 d. buvo pasibaigusi. Todėl darbo santykiais grindžiamos veiklos, kaip tai suprantama pagal nacionalinės teisės aktus, laikotarpiu nuo 2016 m. sausio 1 d. iki 2016 m. vasario 7 d. taip pat nebuvo.
- 18 Taigi dėl X ir Y situacijos kyla klausimas, ar tarpiniai laikotarpiai kvalifikuotini kaip darbinei veiklai ekvivalentiška situacija, tokia laikoma pagal Nyderlandų socialinio draudimo įstatymus. Neapmokamos atostogos yra dėl dalies ar viso darbo laiko suteikiamos atostogos, dėl kurių susitaria darbdavys ir darbuotojas. Jų buvimą galima preziumuoti tik tuomet, kai darbo santykiai tęsiasi ir pasibaigus laikotarpiui, dėl kurio buvo susitarta, įsipareigojimas atlikti darbą ir įsipareigojimas mokėti darbo užmokestį atnaujinami.
- 19 Tiek X, tiek Y atveju tarpiniais laikotarpiais darbo santykiai nebuvo palaikomi. Todėl per šiuos laikotarpius jie nebuvo kvalifikuoti kaip darbuotojai, taip pat nebuvo darbo laikino nutraukimo fakto. Taigi Nyderlandų teisės aktai pagal Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio a punktą, aiškinamą kartu su 11 straipsnio 3 dalies a punktu, nebuvo taikomi.
- 20 Vis dėlto, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, tai dar nereiškia, kad tokiu atveju tarpiniais laikotarpiais taikytini teisės aktai turi būti nustatomi pagal Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą (valstybės narės, kurioje asmuo gyvena, teisės aktai). *Svb*, priešingai, laikosi nuomonės, jog taikytina ši nuostata, nes X ir Y atitinkamą veiklą tarpiniais laikotarpiais buvo laikinai nutraukę. Šių laikotarpių trukmė neturi reikšmės.
- 21 X byloje šalys ir *Rechtbank* nurodė Sprendimą *Franzen* (C-382/13, EU:C:2015:261). *Rechtbank* iš šio sprendimo 50 punkto paskutinio sakinio daro išvadą, jog asmeniui, veiklą vykdančiam tik vienoje valstybėje narėje, tebetaikomi

šios valstybės narės teisės aktai, net jei nėra nepertraukiamų darbdavio ir darbuotojo darbo santykių.

- 22 *Svb*, priešingai, nurodo Sprendimo *Franzen* (C-382/13, EU:C:2015:261) 51 ir 52 punktus dėl valstybės narės, kurioje asmuo gyvena, teisės aktų taikymo.
- 23 Be to, Reglamento Nr. 883/2004 II antraštinės dalies nuostatos sudaro uždara ir vientisą kolizinių normų sistemą. Šiomis nuostatomis siekiama ne tik išvengti kelių valstybių narių teisės aktų taikymo tuo pat metu, bet ir užtikrinti, kad, nesant nacionalinės teisės aktų, taikytinų asmenims, patenkantiems į šio reglamento taikymo sritį, nebūtų panaikinta jų socialinė apsauga (2019 m. gegužės 8 d. Sprendimo *SF*, C-631/17, EU:C:2019:381, 33 punktą). Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktas taikomas visiems asmenims, kuriems netaikomi a–d punktai, o ne tik ekonomiškai neaktyviems asmenims.
- 24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo manymu, iš šios jurisprudencijos matyti, jog asmenims, kurie paprastai dirba vienoje valstybėje narėje, taikomas Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktas, kol jie galutinai arba laikinai nenutraukė veiklos. Atrodo, jog lemiamos reikšmės neturi netgi tai, ar tebebalaikomi darbo santykiai. To niekaip nekeičia aplinkybė, jog Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punkte numatyta atskira kolizinė norma esant situacijoms, kurioms netaikomi šios nuostatos a–d punktai. Jei vis dėlto veikla, nors ir laikinai, nutraukiama, taikomi valstybės narės, kurioje asmuo gyvena, teisės aktai.
- 25 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš 2019 m. rugsėjo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Van den Berg ir kt.* (C-95/18 ir C-96/18, EU:C:2019:76) daro išvadą, jog Nyderlandai, kaip darbo vietos valstybė, neprivalo socialiniu draudimu apdrausti kitoje valstybėje narėje gyvenančio darbuotojo laikotarpiais, kuriais jam pagal Reglamento Nr. 883/2004 II antraštinės dalies nuostatas taikomi valstybės narės, kurioje asmuo gyvena, teisės aktai.
- 26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nėra *a priori* aišku, kaip minėti principai turi būti aiškinami ir taikomi laikinojo darbo su pertrūkais atvejais. Visų pirma kyla klausimas, kokie veiksniai yra svarbūs laikinojo darbo su pertrūkais atveju siekiant nustatyti, ar veikla buvo laikinai nutraukta. Galbūt galima nustatyti bendrąją taisyklę siekiant atsakyti į klausimą, kokiam laikotarpiui pasibaigus preziumuotina, jog darbuotojas, nebepalaikantis darbo santykių, laikinai nutraukė veiklą darbo vietos valstybėje, tuomet, kai nėra priešingų požymių.
- 27 X atveju reikšminga yra tai, kad ji visuomet koncentravosi į Nyderlandų darbo rinką. Tuo, atsižvelgiant į Sprendimo *Franzen* (C-382/13) 50 punktą, būtų galima pagrįsti prezumpciją, jog X buvo nepertraukiamai taikomi Nyderlandų teisės aktai, nes ji profesinės veiklos Nyderlanduose faktiškai nebuvo nutraukusi. Taip pat galėtų būti reikšminga tai, kad X laikinąjį darbą aiškiai nutraukė ne savo noru.

- 28 Vis dėlto kyla klausimas, ar ir tokiomis kaip X atveju aplinkybėmis tam tikru momentu visgi nesusiklosto situacija, kai veikla yra laikinai nutraukta, taigi X taikomi valstybės narės, kurioje ji gyvena, teisės aktai.
- 29 Pagal kitą galimą nuomonę, kurios laikosi *Svb* ir kuri grindžiama Sprendimo *Franzen* (C-382/13) 51 punktu, asmeniui laikotarpiu, kuriuo jis nevykdo veiklos, iš kurios gautų pajamų, ir nepalaiko darbo santykių, nuo pat pradžių taikomi valstybės narės, kurioje asmuo gyvena, teisės aktai, net jei jis veiklos Nyderlanduose nėra galutinai nutraukęs. Vienintelė išimtis yra tuo atveju, kai tas asmuo gauna išmoką pinigais, kaip tai suprantama pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 2 dalį.
- 30 Šios nuomonės privalumas yra tai, kad taikytini teisės aktai gali būti nustatomi iškart, o ne tik po vėlesnio patikrinimo. Toks patikrinimas *per definitionem* susijęs su netikrumu, visų pirma tuomet, kai nebepalaikomi darbo santykiai.
- 31 Trūkumas – taikytini teisės aktai gali dažnai keistis, o tai gali darbuotojus atgrasyti nuo laikinojo darbo kitoje valstybėje.
- 32 Y situacija yra pavyzdys, kokioje padėtyje yra daugybė Nyderlanduose dirbančių darbuotojų migrantų. Kyla klausimas, kokį poveikį tai turės nustatant jiems taikytinus teisės aktus.

DARBINIS VERTINIMAS